

Skane
Hemma
Ö. Torp
uppt. av. 1915

1923

Rusthållet:
Hemma
Ö. Torp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Gåsa=Mårtensgille.

(från Ö.Torp)

Från den tid då rusthållet existerade, upptogs alla så pass förmögna män (efter gårdar, hemantal) i Mårtensgillet, som ansågos ha råd att 1 år utan lön vara oldermän = fjärdingsmän, och under det året innehade de "lådan", som innehöll gamla handlingar (byakartor, köpehandlingar o.d.). "Lådan" är 2 dm. hög, 2 dm. bred, 3 dm. lång med en smal låda underst och flatlock. Under locket ligga rullade handlingar "rent gula av ålder och knappt läsliga" och i lådan ligga hela ark.

Så kommer Mårtensaiften. Mannen, som innehar lådan, skriver ut en lista med namnen på alla, som äro in- och upptagna i gilleslaget, och sänder den till den person, som står främst. Denne låter den så gå vidare allt efter namnen. Detta är bjudning till gåsa-gille. (Den siste förstör listan.)

Samling kl. 6, varvid först bjuds kaffe och sen

Skriv endast på denna sida!

1923

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

mat, smörgåsbord, gås med brunkål. (Brunkålen skall först förväl-
las i vatten och sen stekas i gryta. Anrättas aldrig utan vid mårtens-
gille, då den är obligatorisk.) Sist efterrätt, tårta o.d. Sen
toddy och kort. I V.Torp är fruntimren med, men ej i Ö.Torp.

Vid avskedet bjuds kaffe igen och efter det sät-
tes "lådan" fram på bordet med två vinglas på locket. Nu skall den
från "lådan" avgående skåla med och hålla tal till den, som skall
mottaga "lådan" för det kommande året. Den mottagande skall skåla
med i sin tur och hålla tal till den avgående och "sen får han
ta lådan under armen och gå hem (om han kan gå)". Sen blir det hans
tur att till nästa Märten göra gille och sända ut lista och över-
lämna "lådan" till en annan i gilleslaget. I V.Torp hör detta även
till kvinnans skyldigheter, men ej så i Ö.Torp. Skålningen på lå-
dan kallas "ta glaset på lådan", och vid detta tillfälle utvecklar
slättbon hela sin instängda humor och inknäppta spiritualitet, och
detta (förklarligt nog) anses som gilletts höjdpunkt, ty tävlingen
om att i ord, väl valda, tolka stundens känslor och gilletts ärevör-
dighet och gåsens smällfeta smaklighet, är ju följd med spänt in-
tresse av alla deltagarna.

Denna sedvänja följes ännu vart år, precis efter
gammal tradition. I V.Torp och L.Isie, som ännu har vars en "låda"
och skilt gilleslag, går det till alldeles efter det gamla. Ej så
i Ö.Torp, där "lådan" förkommit. (Uppt. efter Hanna Petterssons
ord. Ö.Torp d. 30 nov. 1915.)

Skriv endast på denna sida!

Anders Skåne
Värd Västerås
och Ö. Torp
1915

1923

Berättat av Hanna Petersen
i Ö. Torp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

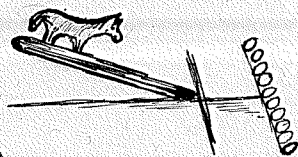
3

"Röllekamparna" (lek med påskägg, namn på påskägg):

Till en gammal mangel hör en bräda, på vilken är skuren en häst. Med denna strykes ut den rulle, som linnet är lagt om. Detta bräde kallas mangelhult. Den, som manglar, håller om själva hästkroppen, som handtag.

Vid påsk färgar man ägg. Dessa utdelas till alla barnen och tjänstefolket på gården. Om äggen spelas. Och äggen och spelet kallas "röllekampar". Vid spelet användes den gamla mangelhulten med hästhandtaget. Hulten lägges på sned, och äggen läggas i en rad framför. En femöring rullas från hästhuvudet ner för brädan och det ägg, som träffas, vinnes av den, som rullat.

Denna sed, "trilla röllekampar", höll i sig till för cirka 25 år. Ses aldrig numera, men alla påskägg kallas ännu "röllekampar".

(På no.4 i Ö.Torp finns en mangelhult.)

Skriv endast på denna sida!